

KÜLÜGY-HADÜGY

Budapest, 1914. augusztus 16-án HETI SZEMLE I. évfolyam, 17. szám

Szerkeszti: Szilágyi Lajos dr., cs. és kir. kamarás. o Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII., Népszínház-utca 16

Előfizetési ára: negyedévre 4 K, egész évre 16 K. Egyes szám 30 fillér. Vasárnaponkint jelenik meg. Telefon: József 51-15

Tartalom:

Oroszország feldarabolása. (A birodalom vázlatával.)

A hadi események naplója.

Magyarok és lengyelek!

Írta: Tadeusz Ligera Stamirovski, a lemergi lengyel-magyar klub elnöke.

Az orosz erődítményekről. (Vázlattal.)

A kozákok.

Hány tölteny kell a háboruban?

Napoleon Oroszországban. (Vázlatokkal.)

Oroszország feldarabolása.

Az osztrák-magyar monarchia erkölcsi és anyagi hatalma, senki által kétségbe nem vonható igazsága és a velünk szövetséges államoknak rendíthetetlen hűsége feljogosít bennünket arra, hogy nyíltan és minden tartózkodás nélkül hirdessük az egész világ előtt abbéli meggyőződésünket, hogy a nyugati kulturának és az európai békének egyetlen ellensége van csak s ez az orosz; s ha Európát fel kell hogy szabadítsuk ez alól a folyton rajtunk ülő lidércnyomás alól, annak csak egy módja van: ha a békeszerető Európa Oroszországot feldarabolja.

Nem csupán a nap-nap után lüktető háborus események lázában fogamzik meg ez a gondolat, nem csupán egy királygyilkos náció pártfogása miatt érzett fölényes lenézésünk sugalja ezt a jogos, nagy leszámolást, — hanem higgadtan és az összes érzelmi okok mellőzésével mérlegeljük azt a kétségbevonhatatlan bomlási folyamatot, amely Oroszországot már önönmagából kifolyólag is szerttagolja. Utat kell engedni ennek az össze nem tartozó elemekből alkotott állam széttörlésének s a természet törvényei igazságot fognak szolgáltatni az orosz pusztaság felett. Mert azok a pánszláv hőbortokról álmódó oroszok, akik a mi Ausztria-Magyarországunk felosztását hirdették leplezetlen vakmerőséggel, rövidlátásukban és elbizakodottságukban nem vették észre, vagy talán nem akarták észre venni, hogy az ő országuk sokkal jobban megérett a teljes felosztásra, mint Európa vagy Ázsia akármilyen más birodalma. Ott, ahol maga az uralkodó orosz elem sem egységes, ahol magasabb kulturával bíró elnyomott nemzetek várják felszabadulásuk óráját, ahol sem vallás, sem történelmi múlt, sem az együttérzés köteleke nem fűzi egymáshoz ezeket a széthúzó elemeket, ott telhetetlen aspirációkról beszélni beteg szertelenség, igaztalan dolgokért való sikraszállás pedig a Gondviselésnek valóságos kihívása.

Az a nemzet, amely sohasem önön polgárainak a jólétét viselte a lelkén, mert sötét elnyomatásban nevelte őket és sohasem a műveltség áldásait igyekezett hazájában meghonosítani, hanem csak önző célokra használta fel a népnek tudatlanságát és gazdasági nyomorát, hagyományszerűleg kénytelen volt hosszú idők óta folytonos külpolitikai kalandokkal port hinteni a világ szemébe, hogy elleplezze ezáltal belső bajai-

nak végtelen sorozatát. De végre egyszer csödbe jut ez a taktika is. Belső veszedelmeik elpalástolása végett birodalmukat állandóan külügyi politikával foglalkoztatták. És kifelé minden vonalon agresszív politikát üztek, mely sajátót és kedélyeket szünet nélkül egyaránt lekötött. Csak egész rövid időre kell visszaemlékeznünk s a súlyos kérdések egész tömege árad innen felénk.

Keleten már szinte a végsőig feszítik a hurt Mongolország és Kína belső ügyeiben, felosztják Perzsiát, megfosztják a szabadságától Finnországot, háborúra ösztökélik a Balkán népeit, Törökországban szítják az örménylázadást és végre a napirenden tartják az osztrák-magyar monarchia feldarabolását. Mindezt alig egy-két esztendő leforgása alatt. Pedig Oroszország jöléte szempontjából ezek egyikére sem volt szükség. E nagyhatalmaskodó pózokkal mérhetetlen belső bajokat kellett eltakarniok, s ezen újabb és újabb kérdések kitalálásában az orosz diplomaták bámulnivaló leleményességét tanúsítottak eddig.

Európa megelégette ezt a szemfényvesztést. Betekint a méhébe ennek az északi kohónak, olvassa a népeket, nemzetiségeket, statisztikát készít, összead, kivon, s marad a végeredményben egy teljesen széttagolt, felosztott Oroszország. Mert teljesen megfelel a valóságnak, hogy Oroszország a világ legheterogénebb államalakulása, melyet sem faji, sem történelmi, sem vallási kapcsolat nem tart össze. Széttörlése is ennél fogva önönmagából indul ki.

Még nem az a legnagyobb baj, hogy a birodalom erőteljes nemzetiségekkel, velünk magyarokkal rokon turáni népekkel van meglehetősen tarkítva, hanem az a baj, hogy az uralkodó szláv elem maga sem egységes, sőt mi több, éppen ezek a szlávok a birodalom egyik legveszedelmesebb irredentistái.

Az orosz nép maga három elkülönülő nagy csoportra oszlik: nagy-oroszokra, kis-oroszokra és fehér-oroszokra. Nagy orosz van 55.667.479, a kis oroszok lélekszáma 22.380.551, a fehér-oroszoké 5.885.547. A nagy-orosz és a kis-orosz tulajdonképpen két nemzetet alkot egy és ugyanazon országban. Vallás dolgában, az ortodoxiában egységesek ugyan, de elválasztja őket egymástól a történelmi múlt, a nyelv és a jövő számára való politikai törekvések.

Köztük mélységes ürt vájt az a körülmény, hogy az uralkodó nagy-orosz elem ennek a vele rokon kis-

országnak legkönyörtelenebb elnyomója. Ennivre terjed a pánszláv morál!

Vérségi kötelekek tekintetében ugyan meglehetősen laza kapcsolat van e két nemzet között. Eredetinek minden esetre a kis-orosz eredetibb, mely legjobban megőrizte ősi szláv jellemvonásait. Már a IX. századtól kezdve egységes nemzeti államot alkotott, melynek Kiew volt a középpontja, s mely egészen sajátos, eredeti kulturával bírt. A mai nagy-oroszok nem egvebek tulajdonképpen, mint ebből az anyatestből észak felé kivált töredékek, akik az idők folyamán fajilag erősen keveredtek Oroszország északi vidékein lakó finn-ugor és normann népekkel. Ez az évszázadokig tartó vegvülés nemcsak faji elváltozásokat idézett elő náluk, hanem a nyelveikre is igen nagy átalakító hatással volt, ugyannyira, hogy e két nép, ámbar mindakettő szláv, ma jóformán nem érti egymást.

Amikor 1654-ben Kisoroszország a katolikus lengyelek szorongatásai elől egyesült a nagy-orosz moszkvai cársággal, akkorra már ennek a két nemzetnek nyelvi elkülönítése teljesen befejezett dolog volt, csupán csak egyetlen kapcsolat volt közöttük, a görögkeleti egyház közössége. Kisoroszországnak ugyanis aközött kellett választania, hogy a katolikus Lengyelország fenntartása alatt maradjon-e, vagy pedig engedjen a török szultán hívó szavának, aki szívesen alattvalóul fogadta volna őket, vagy hogy a krimi tatárkhánsággal egyesüljenek-e, amely utóbival igen sokáig fegyverbarátságban éltek. De mindezek elmellőzésével inkább a moszkvai cárt választották uralkodójuknak, mert ennek a vallása azonos volt az ő vallásukkal. Ez a szempont volt tehát irányadó a két nemzet egyesülése alkalmával, szóval annak a kornak uralkodó vallásos szelleme, amely a nemzeti eszmét akkor még természetesen nem ismerte.

Csak a XVIII. században kezd kialakulni az u. n. ukrainai kérdés, amikor a kultúra terjedésével a nyelvi ellentétek mind érezhetőbbekké válnak. Külön nemzeti irodalmi nyelv gyökerezik meg Kisoroszországban, melyet Sevcsenko Tarasz, a világhíres kis-orosz költő csodálatos szép dalaiban szentesít s a csiszolt és magasabb gondolatok szövívőjévé avat. Ennek népének eljövendő szabadságáról is, de itt a cárizmussal találja magát szemben. 1847-ben Sevcsenko már mint kényszermunkára ítelt rab, a keleti turáni puszták sáncái ássa. És minthogyha ezeknek az ásócsa-

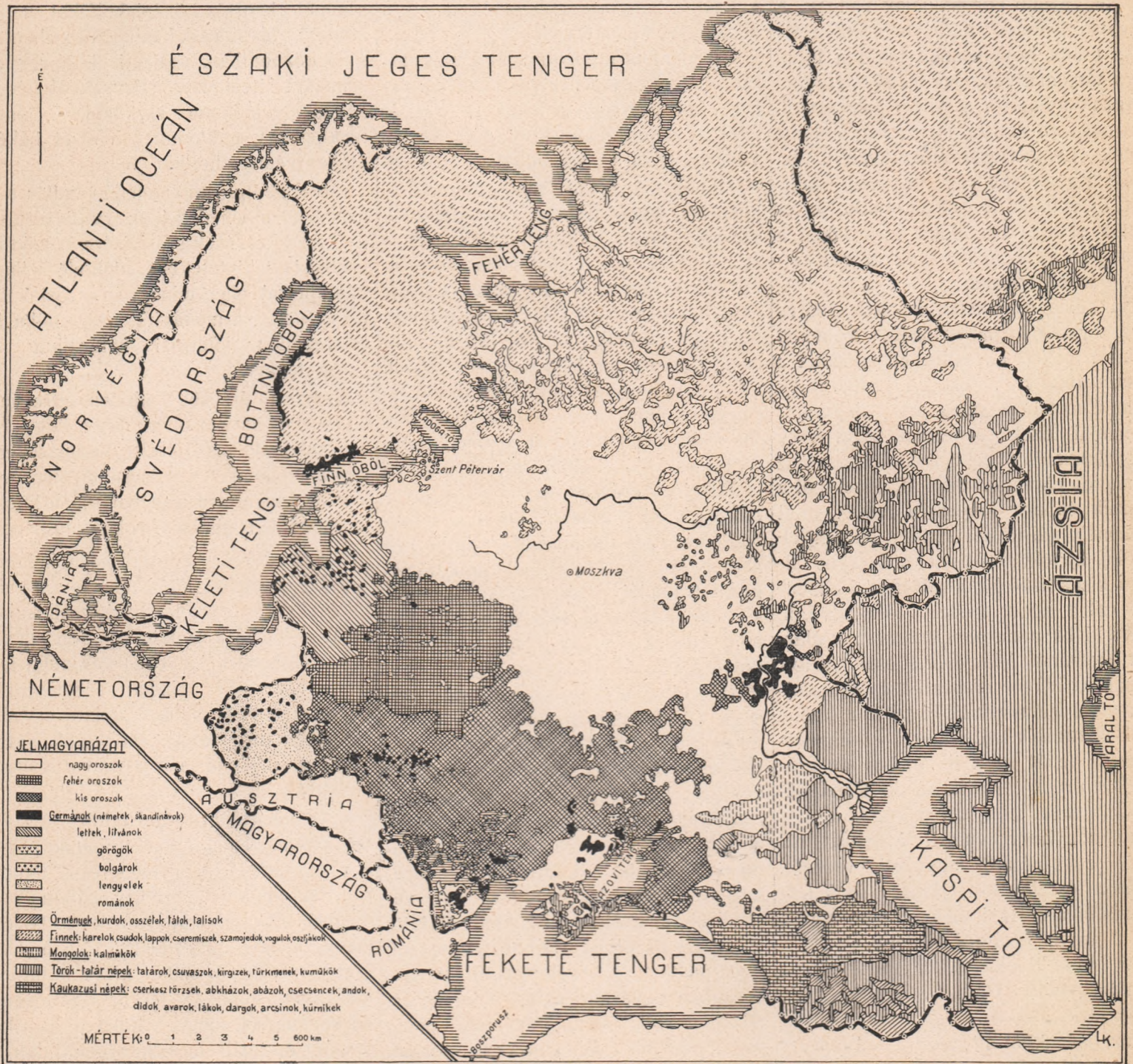
pásoknak a nyomában kezdene érintkezni egymással a kis-orosz és a turáni kérdés. Mert amily elnyomója és veszedelme a nagyoroszság a turáni népeknek, éppoly elnyomója a kisoroszoknak is. Az az alagutakon bujkáló orosz politika, amely a mi magyarországi ruténjeinknek felszabadítást ígér, odahaza a maga földjén ugyanezzel a ruténséggel azonos kisoroszokat anyanyelvétől

rajnai nemzet a földalatti Oroszországban készítette elő már évtizedek óta függetlensége terveit.

A hivatalos Szentpétervár magától értetődőleg mindent eltitkolt a külföld előtt ebből a lassu belső forrongásból, amely az orosz nemzet kettétagolását jelentené. Európa szemében eddig csak egy orosz nemzet volt és csak egy orosz nyelv volt. Ma már tudjuk, hogy

a szentpétervári és moszkvai ujságok a mi birodalmunk felosztásáról álmodoztak.

A birodalom szláv elemei közé tartoznak a lengyelek is 7.931,307 lélekszámmal. Ez az egységes lengyel nemzet, melyet a történelmi múlt és rokonérzés erős szálai kötnek Magyarországhoz, csak az alkalmat várta, hogy elvesztett állami függetlenségét vissza-

is megfosztja s társadalmi és politikai üldözések központjává teszi. Üldözik a kisorosz nyelvű irodalmat odabenn, nem engedik, hogy kisorosz nyelven nyomtatott könyvek még csak a határainkon is keresztüljöhessenek, egymásután oszlatják fel kulturegyesületeiket, szöval éppenyug bánnak velük, mint egy veszedelmes idegen elemmel. Nem csoda tehát, hogyha az elnyomott uk-

mindegyikből kettő van s mivelhogy így áll a helyzet, egész más szemüvegen kell néznünk a nagy északi koloszsus rendithetetlennek vélt erejét. Anál is inkább, mert a közelmúlt esztendő háborus híreinek hatása alatt erős mozgolódás volt érezhető mindenfelé a cári birodalmában. Kisoroszországban nem egy „éljen“-kiáltás hangzott el Ausztria-Magyarországra azalatt, amíg

nyerhesse s az orosz jármot magáról lerázza. A folyton megismétlődő lengyel felkelések tanuskodnak róla, hogy e nemzet bármely órában kész volt áldozni függetlenségeért. A lengyel nemzet titokban fel volt fegyverkezve Oroszország ellen, ott már mindenki tudatában volt annak, hogy a mostani háboruban mi lesz a kötelessége.

Velük együtt megmozdultak a balti

tartományok többi elnyomott népei is: a litvánok (1.210.510), a lettek (1.435.937), az észtek (1.002.738) és a finnek (2.400.000). Ezek a balti népek már az orosz-japán háború idejében készen állottak a felkelésre, s nemzeti szervezeteik között titkos megegyezések voltak egy elkövetkezendő közös együttműködésre, de az európai helyzet akkori terveik megvalósítására nem volt a legkedvezőbb. Ma már új és sokkal kedvezőbb konstellációk vannak. A lengyel felkelés adta meg a jelet — s utána következnek majd a többi balti tartományok, úgy hogy Oroszországnak nyugatra a tenger felé semmi kiharója sem marad, mert ezen említett népek Lengyelországtól kezdve fel egész Finnország egy meg nem szakított, összefüggő láncot alkotnak. Ne feleddük el azt sem, hogy ezek közül a finnek és az észtek a magyar nemzetnek vérbeli rokonai!

Ha délen és keleten vesszük sorra Oroszország nemzetiségeit, Románia határai mellett következnek mindjárt a besszarábiai románok (1.121.669). Ezek Kelet-Európának az egyetlen elnyomott románjai. Ezek szorúlnak arra, hogy felszabadítsák őket! Sorsuk nemcsak az általános elnyomatásból áll, amelyből a muzsik éppúgy kiveszi a részét, mint akármely másik nemzetiség, hanem lelketlen birtokpolitikával, erőszakos állami kisajátításokkal valósággal elüldözik ezt a népet eredeti lakóhelyéről. Mert hiába mutatott Oroszország álarcot Románia felé, mégis csak tartott annak az időnek elkövetkezésétől, amikor majd Romániának kinyílik a szeme, és Besszarábia felé tekint. — szükségét érezték tehát itt a határokon az erőszakos orosz térfoglalásnak, Romániának, ha valamikor, hát most be kellett látnia azt, hogy nemzeti fenmaradását csak orosz részről fenyegeti veszély. Mert a féktelen pánszláv ideáknak Románia éppúgy utiában van, mint ahogy azt Magyarországról hirdetik.

Az egész Kaukázus teljesen nemzeti tartománya Oroszországnak. Egész népessége (4.634.914) csupa vegyes nemzetiségekből áll, ezen a számon felül csak elenyésző ceskéltség az egyes városok orosz nyelvű lakossága. Másutt, a városokon kívül, orosz lakosság a Kaukázusban sehol sincs. A Törökországtól és Perzsiától elszakított tartományrészek, valamint a régi független kisebb országok népe már a mohamedán vallás erejénél fogva is inkább kifelé huz, mint a cárizmus felé, amely neki teljesen idegen, s amelytől bujtogatáson kívül semmi egyéb jót nem lát.

Sámil katonáinak fiai még mindig élnek, magának Sámilnak a fia is él még, s vele együtt a kaukázusi népek függetlenségi vágya. Alig pár éve, hogy Szibériába hurcolták a kaukázusi örmények vezető-embereit, mert messze szétágazó nemzeti felkelés miatt fogták perbe. Néhányan vértanuk lettek, de a forradalmi bizottság ma is megvan még. Másutt és más formában, az orosz határokon kívül. S majd ha kigyulnak a tüzek a hegyormokon, elkövetkezik a boszu a vértanukért.

A birodalom tagozottságát a magyarral fajilag és nyelvileg rokon turáni népek csak még jobban fokozzák. Faji és nyelvi önállóságukon kívül mohamedán vallásuk emeli ezt az amugy is erős válaszfalat. A Volga golyó vidékétől kezdve ki egész Keletre a kínai határokig összefüggő területen élnek ezek a mi rokonnépeink, a különböző török-tatár népek. Ma már csak népek egykor hatalmas nemzetek voltak. Hivatalosan bevallott számuk 13,906.972, de saját becslésük szerint lélekszámuk sokkal több, úgy, hogy az európai és ázsiai területeken összevéve eléri a 20 milliót. Ma már megizmosodott nemzeti öntudattal és külön kulturával szegeznek a mellüket az erőszakosan oroszító törekvések ellen. Kazáni, krimi, asztraháni független khánságaik emléke, a nem is nagyon régen múlt idők történelmi tradíciói élnek még a lelkekben, s az orosz-japán háború óta élénkebben mint bármikor ezelőtt. Nagy tévedés volna egyáltalában, ha azt gondolnánk, hogy ezek a mohamedán vallású török-tatár népek koldus soron tengődő félvad törzsek talán, akik ma is még a tatárjárás műveltségi nivóján állnak. Mert az európai közvélemény a maga tájékozatlanságában ma is mindig a középkori idők tatárulásaival gondol, amikor a tatár nevet hallja. Aki azonban már megfordult valaha köztük és látta őket európai civilizációjú városaikban és látta náluk azt az óriási fellendülést nemzeti irodalmukban, a közéletben és közgazdaságban egyaránt, az becsülni és értékelni tanulja őket. Főképpen pedig tisztább erkölcsi felfogásukkal, szorgalmukkal és kereskedelem iránt való érzékükkel emelkednek az orosz elem fölé, ugyannyira, hogy csaknem egész Kelet-Oroszországnak ők képezik az egyetlen kereskedelmi elemét. Ez a fokozatos vagyonosodás pedig egyik legbiztosabb alapja a nemzeti megerősedésnek.

Mivel az orosz kormány nem sokat törődik társadalmuk kiépítésével és művelődésük fejlesztésével, ebben a kény-

szerű autonómiában a nemzetnek magának kell gondoskodnia önönmagáról. Az orosz kormánynak a gondja velük szemben legfőképp abban merül ki, hogy önkényes birtokpolitikával és ortodox missziók támogatásával a népet lehetőleg gyengítse vagyoni és vallási erejében. A tatárság azonban mindeme törekvésekkel szemben szívósan védekezik. Egymás után építik nemzeti alapokból és egyes hazafiak áldozatkészségéből elemi és középiskolákat, napilapokat alapítanak minden valamire való központban, nemzeti kulturegyesületeket létesítenek, egyszóval védekeznek mindazon eszközökkel, amelyekkel egy elnyomott nemzet békés időben védekezhetik.

Mivel pedig a mohamedán vallás nemcsak értelemben vett konzervatívizmusa is nemzeti érzésük erősítésére szegődik, erkölcsi tekintetekben eddigelé szilárdan állottak ellen minden oroszító törekvésnek, bármennyire ostromolja is kedvezőtlen földrajzi határaikat az orosz tenger.

Nemzeti érzésük mindenesetre van olyan erős és van olyan aktív, hogy ha a birodalom népei felszabadulásukért talpra állnának, ez a hatalmas mozgalom semmi esetre sem hagyná érintetlenül ezt a 20 milliónyi rokonfajú népet.

Békés időben mindezen fentemlített népek társadalmi mozgalmáról és kulturális törekvéseiről szólhatnánk csak, mint valóban létező áramlatokról, de most egy világháború jegyében vagyunk, latolgatnunk kell minden eshetőséget. Olyan napokat élünk, amikor népek, nemzetek törekvései, rejtegetett nagy céljai egyik napról a másikra valóra válhatnak.

A velünk rokon turáni fajok törekvései már-már azon a ponton voltak, hogy egy egységes, közös törekvéssé tömörüljenek, amikor a hirtelen beállott események ezt a folyamatban lévő közös szervezkedést megzavarták. S ámbár Magyarországból indult ki ez a turáni mozgalom, mint egy tervbe vett jövődől központból, mégis a Keleten, Törökországban talált termékenyebb talajra. Mi hirdettük innen legelőször jövődől megerősödésünk egyik legmagasabb utját s a turánság egy másik sarkában volt ez eszme iránt nagyobb fogékonysággal a fül és a szív. A vezetés pedig minket illetve meg, mint Nyugat felé a turáni népek legműveltebb és legerősebb ágát. Mennyivel másformább volna a mostani háború képe, ha összes turáni rokonnépeink egységes szervezkedése befejeztetett volna! . . .

Ma azonban már nem az elméletek és a disszertációk órájában élünk, most már csak pozitív tényekkel lehet számot vetnünk. A turáni egység nem befejezett tény még, ebben a formájában kívül kell esnie számításainkon. De viszont megtörténhetik fegyvereink győzelme esetén, hogy mint természetes következmény kibontakozhatik az egymást kergető események zürzavarából az egész kifejlett panturanizmus.

Minden esetre egy dolgot ne feledjünk el! Oroszország, az európai béke lelkiismeretlen háborítója, úgy amint ma van, leigázva tartott nemzetével, izmos és nagyszámu nemzetiségeivel és önmagukban is megoszló szlávjaival befelé szét van darabolva. Követni kell csak az eseményeket és segítő kezünket nem kellene megvonnunk ettől a természetes, bomló folyamattól és Oroszország sorsa ebben a háboruban végérvényesen meg volna pecsételve. Mert ennek a birodalomnak egész jövődő sorsa két számtani művelethez van csupán kötve: az összeadáshoz és a kivonáshoz. Ha összeadjuk a nemzetiségeket és kivonjuk az oroszból, ez a retteget északi állam egyszerre megszűnik kolosszus lenni.

Győzelmes fegyvereinken a sor, hogy ezt a számadást egyszer már elvégezzük. Alávalóknak, királygyilkosok cinkosainak nincs helye Európában!

A hadi események naplója.

Julius 23.

A monarchia Szerbiához jegyzéket intéz. A válasza 48 óra időt ad.

Julius 25.

Szerbiában elrendelik az általános mozgósítást.

Szerbia ki nem elégitő választ ad. Belgrádi követünk elhagyja a szerb fővárost.

Julius 26.

Ő Felsége elrendeli a részbeni mozgósítást.

A szerb királyi udvar és a kormány Nisbe költözik.

Julius 28.

Oroszországban a kievi, moszkvai, ka-

zani és odesszai katonai kerületekben elrendelték a részbeni mozgósítást.

Franciaország biztonsági előintézkedéseket tesz.

Julius 29.

Belgiumban három tartalék évfolyamot behívnak.

A Drina mellett kisebb harcaink voltak.

Julius 30.

A zimonyi hidnál kisebb ütközetek voltak. A Száva melletti Progor községnél egy átkelni akaró szerb bandát határcsapatunk visszavertek. Velke Gradiste mellett saját tüzérségünk két felszerelés alatt álló szerb gőzhajót megsemmisített. Az Uj-Szerbiában mindinkább terjedő zavarokról hírek érkeztek.

Julius 31.

A cáer elrendeli az egész orosz haderő általános mozgósítását.

Vilmos császár kiadja a parancsot, hogy háborus veszély fenyeget, az előintézkedések megteendők.

A német birodalom Szentpétervárhoz ultimátumot intéz; tizenkét óra alatt választ kér.

A német birodalom a franciákhoz is ultimátumot intéz; a válasza 18 óra időt ad.

Németalföld királynője elrendelte az általános mozgósítást.

Bulgária semlegességi nyilatkozatot tett a monarchia és Szerbia közti háborúra.

A svájci szövetséges hadsereget hadilábra állították.

Ő Felsége elrendelte az általános mozgósítást.

Augusztus 1.

Vilmos császár elrendelte az összes német haderők mozgósítását.

Franciaország délután 4 óra 30 perckor ugyanezt elrendelte.

Finnországra és a finn öblökre kimondták a hadiállapot beköszöntét.

Svédország semlegességi nyilatkozatot tett a monarchia és Szerbia közti háborúra.

A svájci szövetségtanács az egész svájci szövetséges hadsereg mozgósítását rendelte el.

A német-orosz határon apró csatározások folytak.

Augusztus 2.

A szentpétervári német nagykövet este 7 óra 30 perckor Szentpéterváron átnyújtja a németek hadüzenetét.

A berlini orosz nagykövetnek kiszolgáltatják az utlevelét.

Kelet-Poroszországban kisebb lovas ütközetek voltak.

A 8. orosz hadtest egyes részei Luxemburgot megszállották.

Az „Augsburg“ nevű német cirkáló Liebau orosz hadikikötőt bombázta.

Franciaországra és Algírra nézve ki mondják a háboru egész tartamára az ostromállapotot.

Augusztus 3.

Czenstochau, Kalis és Bedzin határ-széli orosz városokat német csapatok szállják meg.

Francia csapatok törnek be Elzászba. Németbirodalom és Franciaország közt beáll a hadiállapot.

A párisi német nagykövet utlevelét kérte.

Olaszország semlegességi nyilatkozatot tett, egyben elrendeli a részbeni mozgósítást.

Svédország mozgósít és semlegességi nyilatkozatot tett.

Az egész Törökbirodalom területére ostromállapotot rendelnek el.

Németország felkéri Belgiumot, hogy csapatainak keresztülvonulását engedje meg.

Az Egyesült-Államok elnöke a külföldi hajók lajstromozásának tilalmát felüggeszti, hogy ezzel a hajóforgalom zaklatását megakadályozza.

Az Egyesült-Államok semlegességi nyilatkozatot tesznek.

Német csapatok megrohanják Tíbartit.

A román kormány a határ védelmére intézkedéseket tett.

Memel német város megszálló csapata az orosz határőrségek előretörését visszaveri.

Augusztus 4.

A németbirodalmi gyűlés a hadjárat céljaira 5 milliárd márkát egyhangulag megszavaz.

Svájc semlegességi nyilatkozatot tett. Törökországban elrendelték a részbeni mozgósítást.

A svéd népfölkelést behívták.

Belgium a németek átvonulására vonatkozó kérelmet visszautasítja.

A német követ Bruxellest elhagyja. A Boszporusz és a Dardanellákat elzárják.

Tüzérségi harc Belgrádnál; az erődítmény erősen megsérült.

Német hadihajók az algíri tengerparton francia behajózási helyeket rongálnak meg.

A francia kamara a Németországnak szóló hadüzenetet egyhangulag elfogadja.

Anglia kérdést intéz Belgium semlegességének megsértése miatt Németországhoz.

A berlini angol nagykövet este 7 órakor átnyújtja Anglia hadüzenetét és utlevelét kéri.

Dánia abszolút semlegességi nyilatkozatot tett.

A németbirodalmi kormány a német bankokban levő orosz vagyონrészeket lefoglalta.

Augusztus 5.

Bricy francia várost német csapatok szállják meg.

Augusztus 6.

A monarchia és Oroszország között megszakadt a diplomáciai összeköttetés.

A monarchia hadat üzent Oroszországnak. Olkusz és Voldbrom orosz városok kezeinkbe kerülnek.

A montenegróiak Trebinje irányába betörték.

Szerbia megüzente a háborút a Német birodalomnak.

Anglia hadat üzen Németországnak. A német flotta bombázza az algiri hadikikötőket.

A németek elfoglalják Alexandrovo Czenstochau és Kalis orosz városokat.

Az orosz határon Schwidderbnél és Grodkennél a betörő orosz lovascsapatokat a németek visszaverték.

Bricy francia helységet a német csapatok megszállották.

Kitchener lord tábornokot angol hadügyminiszterre nevezték ki.

Augusztus 7.

A montenegrói kormány hadat üzent monarchiánknak.

A déli harctéren Vardiste—Rudobonyák határvonalon a szerbek betörését csapataink visszaverték.

Csapataink bevették Olkusz és Voltrom orosz helységeket és egyesültek a Czenstochau és Bendinig előre haladt német csapatokkal.

Csapataink elfoglalták még a Krakótól északra fekvő határszéli magaslatokat.

Lüttich (Liège) Belga várost a németek elfoglalták.

Augusztus 8.

Az orosz-galiciai határon a kozákok megkísérelték újból a betörést.

Michownál egy galiciai önkéntes csapat Frank százados vezetése alatt támadást intézett kozákok ellen.

A német és az orosz flotta között kisebb ütközet volt.

A németek megszállották Aland szigetét.

Az Amphion nevű angol cirkáló tenger alatti aknába ütközött és elsüllyedt.

Az angol király sir John Jellicoe tengernagyot az angol flotta főparancsnokává, Madden tengernagyot pedig a tengerészeti vezérkar főnökévé nevezték ki.

A Norvég flotta mozgósítását elrendelték.

Augusztus 9.

Csapataink az északi hadszíntéren elfoglalták Rádzivilovot Brodyval szemben, Wolocyksát Podwolocyskával szemben és a Csernovic mellett levő Orosz-Nowosielicát.

A Segesvár nevű cirkálónk elpusztította Antivári radio állomását.

A német császári tengerészet állományába besorozott Königin Luise nevű kereskedelmi gőzöst, mely a Themse torkolatánál, a hadikikötő előtt aknákat rakott le, egy angol torpedó flotilla elsüllyesztette.

A németek Johannsburgtól keletre harcra keveredtek egy orosz lovasdánnyal.

Augusztus 10.

A lengyel lövészifjak rövid ütközet után elfoglalták Ksionz helységet.

Német csapatok Graszynnál megütköztek az orosz csapatokkal.

Insterburg közelében egy német ulánus század két század kozákokat fogott el.

A német csapatok Mühlhausen közelében a franciákat erődített hadállásaikból kivetették.

Az oroszok Hangó kikötőt kiürítették; a vasuti műhelyeket s a kikötőhelyeket, mólókat a levegőbe röpitették.

A St.-Andreas nevű orosz dreadnought Hangó előtt megfeneklett.

A franciák a német csapatoktól La Garde-nál súlyos vereséget szenvedtek.

Augusztus 12.

A francia hadügyminiszterium a nyugalmazott tábornokokat és ezredeseket szolgálattételre behívta.

Kattner Alfréd udvari tanácsost, a szentpétervári osztrák-magyar nagykövetség tisztviselőjét Szentpétervárhoz a tüntetők felkoncolták.

D'Auernas grófokat kémkedés miatt Wildonban (Stájerország) letartóztatták.

Németország a Kongoállammal szemben is, — miután az belga gyarmat, — felveszi a háborút.

A lemondott Millo olasz tengerészeti miniszter utódjául Leone Viale altengernagyot nevezték ki.

Németország lefoglalta az ellenséges államok követeléseit.

Henrik bajor herceg lovasszázadával megtámadott és megsemmisített egy osztály francia dragonyost.

A kormány a moratóriumot szeptember hó 31-ig meghosszabbította.

Magyarok és lengyelek.

Irta: *Tadeusz Ligera Stamirovski*, a lembe gi lengyel-magyar klub elnöke.

Budapest, 1914. augusztus 12.

Ezer esztendőn át örömben és bánatban, nehéz órákban és boldog időkben egybeforrott a két nemzet szíve. Alig van rá példa a népek történetében, hogy két szomszédos ország oly békés egyetértésben, s oly testvéri szeretetben élt volna egymás mellett, mint Magyarország és Lengyelország.

Királyokat és királynőket adtak egymásnak és együtt küzdöttek úgy Magyarország, mint Lengyelország szabadságáért. Gyakran ontották vérüket együtt a csatatereken, *s ez a legerősebb kötelék, s a legtartósabb kapocs, mely nemzeteket egymással összeköt!*

Most ismét: vállukat összevetve a közös érdekekért harcolnak a közös halálos ellenség ellen, amely Magyarországot, Lengyelországot a monarchiát, s az egész civilizált világot a korbács hatalma alá akarta hajtani.

Pedig a magyar huszárok és a lengyel ulánusok kardcsapásait gyakran érezte már e nemzet a hátán, most újra, kétszerezett erővel fogja ugyanazt érezni.

S mi győzni fogunk, mert győznünk kell, mert az igaz és szent ügyünknek diadalmaskodni kell a barbárság felett. Lengyelországban, aki csak elbirja a puskát, legbensőbb lelkesedéssel mind fegyvert ragadott.

Büszkék vagyunk a mi ifjainkra, akik alig serdülő gyermekifjak csupán, máris a háboru legelején a lengyel királyság területén oly hőiesen harcoltak s az ellenségnek oly érzékeny veszteségeket okoztak. A lengyel királyság! Ez a minden lengyel szemében a szent föld, a melynek minden talpalattnyi területét másfél századéven keresztül Lengyelország legjobb fiainak ártatlan vére öntözte, hatalmas küzdelem színhelyévé változik át újra. Az ellenség, igazi, hamisítatlan muszka módra, mielőtt elhagyta volna ez országot, mindent megsemmisített, felégetett, még a le nem aratott gabonavetések is elpusztította, úgy hogy a szegény lakosság inséget szenved és hajléktalanul maradt.

De mindezt az öröm és büszkeség érzetével fogják elszenvedni, mert mind hősök ők és tudják mindannyian, hogy ütött a szabadság órája.

„Jeszcze Polska nie zgineta, ale zycie i zyc bedzie“ (Lengyelország nem veszett el, él még most is és élni is fog).

Oroszlánokként harcolnának ők, ha elegendő fegyverük volna, de sajnos, mindenben szükségét szenvednek.

Legszívesebben a magyaroktól óhajtának fegyvereket s ígérnek, hogy a győztes csaták után, majd hogyha a barbárság alól felszabadult művelt világra a béke áldásai visszatérnek, megőrzik a szent háború e drága emlékeit s gyermekeiknek, unokáiknak fogják mutogatni e szókkal:

— Nézzétek, ezek magyar fegyverek, melyeket a mi testvéreink küldöttek nekünk, hogy megverjük velük a közös ellenséget!

A magyarok lengyel testvérei minden emberileg lehetőleg elkövettek, hogy a küzdelmet a halálos ellenséggel szemben sikerrel megvívassák. Bármennyi nehézségbe ütközött, mégis 100.000 új jut láttak el a hadjáratához szükséges minden felszereléssel.* Ha mindezekhez hozzávesszük, hogy az általános krízis egymásután követő csapások Galiciát érték a legsúlyosabban, érthető, hogy az ország teljesen kimerült.

Magyar testvéreink! Rajtatok áll most, hogy a lengyeleket rokonszenvek megnyilatkozásában részesítsétek és segítségükre siessetek! Lengyelország ezt nektek sohasem felejtene el. Mert a lengyeleknek alaptermészete, hogy aki jót cselekedett velük valaha, azt nem felejtik el soha.

Érdekében áll Magyarországnak, hogy leghűségesebb barátja megerősödjen, hiszen ez Magyarországnak is megerősödését jelenti. Hogy aztán a lengyel mozgalom támogatása Magyarországról milyen formában történjen, határozzák meg a magyar testvérek maguk.

E szavakat a saját nevemben írom, smervén a viszonyokat és azt, hogy szükség hol van.

Ugy érzem, bizonyos mértékben jogot szereztem arra, hogy magyar testvéreimmel szemben szabadon és őszintén beszéljek, hisz Magyarországon mindenfelé, mint nagy magyar-barátot ismernek. Évek hosszú sora óta min-

*) A lengyel katonai akciót a lengyel lövész-íjász testületének főparancsnoksága vezeti Krakóban. Közlekedési tájékoztatást a Budapesti Magyar-Lengyel Egyesület titkársága nyújt (Szabóky-utca 44).

den lehetőleg elkövettem és minden áldozatot meghoztam arra, hogy a magyaroknak nagyszámú hű barátot és tisztelőt szerezzek lengyel földön s hogy a magyarok ellenségeivel szemben felvegyem a küzdelmet, ami, hála Istennek, sikerült is.

Igaz szívvel kiáltom: Éljen a magyar haza! Éljen a magyar-lengyel testvériség!

Az orosz erődítmények.

Oroszországban a haderő felvonulása — gyülekeztetése — a birodalom óriási kiterjedése miatt természetesen nagy nehézségekkel jár. A németbirodalom és a monarchia kedvező vasuti összeköttetései és földrajzi helyzete folytán a felvonulást sokkal hamarabb

zött van, biztosítsa, lehetetlenné tegye, hogy csapataink oda befészkeljék magukat s így az Oroszlengyelországban és Délvugatoroszlengyelországban működő orosz haderők között az összeköttetést megszakítsák.

Ivangorod kisebb erődítmény, mely a Visztulának monarchiánk és Varsó közt levő egyetlen állandó átjáróját biztosítja.

Brest-Litowsk. Fontos ut és vasut csomópont, nagyobb erődítmény.

A varsói megerősített körlet. Idetartoznak Varsó, Nowo-Georgiewsk táborvár és Zegrze megerősített híd. Ez a három hely egymással összeköttetésben nagy seregrészeknek a gyülekezését és ellátását teszi lehetővé. A legfontosabb vasutak, utak és folyók itt futnak össze, ezért a varsói körlet Oroszlengyelország védelmének főtámpontja lesz.

A Narev, Bobr, Nieman folyók vonalán lévő erődítmények. Ezek közül Pultusk

befejezheti, mint Oroszország. Nehogy ezt az előnyös helyzetet csapataink kihasználhassák és az orosz felvonulást megzavarhassák, az orosz hadvezetőség seregeit nem Oroszlengyelországban vonultatja fel, hanem hátrább az ország belsejében az erődök sokaságának oltalma alatt. Oroszlengyelország területét pedig feladja Oroszország mindaddig, míg felvonulása befejezve nincs. Ha aztán a felvonulást befejezték, a rákövetkező támadólagos előnyomulásnak ezek az erődök lesznek a támpontjai.

Az orosz erődítési rendszerben a következő csoportokat különböztetjük meg:

A wólhyniai csoport, mely Dubno, Luzk és Rowno erődítményekből áll. Ezek közül Dubno vasutat és utat elzáró állandó erődítmény, Luzk és Rowno pedig megerősített híd. A wólhyniai erődítmény csoportnak az a hivatása, hogy azt a keskeny földcsíkot, amely monarchiánk határa és a Polesie mocsarai kö-

Roan, Ostrolenka szükségserűen megerősített átjáróhelyek a Nareven. Lomza kisebb híd, teljesen modern erődítmény. Osowiec kisebb vár, biztosítja a Bobr folyón való átkelő helyet és vasutvonalat zár. Grodno, Mierecz és Olita szükségserűen megerősített átjáróhely a Nieman folyón. Kowno nagy vár a német határral szemközt. Kiew a Dnieper folyó mellett elavult régi rak-tárvár.

Lapunk az államvasutak pályaudvarain és minden nagyobb dohánytözsdeben kapható. — Mutatványszámot kívánatra mindenkinek szívesen küldünk.

A kozákokról.

Mivel az orosz birodalom a megienyítésre megérett orgyilkos szerb nemzet mellé állott és ez okból velük is háboruba keveredtünk, bizonyára sokat fogunk hallani még a kozákokról, kik a tájékozatlan közvélemény képzeletében mint valami rettegett lovaskatonák szerepelnek. Nem lesz tehát érdektelen a kozákokról egyetmást emlékeztetünkbe idézni.

Mindenekelőtt le kell szegeznünk a kétségbevonhatatlan tényt, hogy az egész világ első lovaskatonája a mi legnagyobb büszkeségünk: a magyar huszár. Első a modern kiképzésénél, kiváló tisztikaránál és kitünő lóanyagánál fogva, első, mert lóratermett nemzet vagyunk, melynek fiai rettenthetetlen bátorsággal, az igazi lovaskatona minden kiváló tulajdonságával rendelkeznek.

Hol van mind e mögött a kozák? Hajdan egy privilégizált harcos kaszt, — állam az államban — ma a nagy tömegű orosz lovasságnak egyik kiegészítő része, belső értékében, tekintélyében, használhatóságában visszafejlődött csapatnem.

Tulajdonképen mindannyian élethossziglan leszerződött zsoldos katonák, kik használatra bizonyos földbirtokot kaptak, ennek fejében azonban a ruházatról, fegyverzetükről és lovasításukról is maguk tartoznak gondoskodni. Hajdani önállóságukból „különleges jogaikból csupán az adófizetés alóli mentesség maradt meg. Már a ruhájuk se a régi, mindinkább besorolják őket a rendes lovasságba, mert Oroszország mértékadó körei is belátják, hogy a kozákok különállásának létjogosultsága ma már nincs.

A mostani háboruban kb. 100.000 kozák harcosra számíthatunk. Ezeknek legnagyobb része lovaskatona, elenyésző a gyalogságnál és tüzérségnél szolgálók száma. Don-kozákokról, Ural-, Astrachan-, Orenburg-, Kuban- és Terek kozákokról fogunk olvasni, a szerint, hogy mely vidékekről származó, mely területeket művelő kozákok csapatai kerültek szembe haderőnkkel.

Mindenesetre érdekes, hogy a nagy történelmi multu kozákintézmény ma már a maga hazájában sem népszerű. A kozákokat erőszakosságaik miatt a lakosság széles rétege nem kedveli. Mivel állandóan így helyhez vannak kötve és mostanában a harera is kevesebb alkalmuk volt, harci értékük is alaposan megcsökkent. A lóanyagjuk is rosszabb mint azelőtt, mert az orosz lótenyésztés általános hanyatlása folytán a

jobb lovakat a hadsereglovassághoz kellett beosztani. Gazdasági helyzetük is mindig kedvezőtlenebb. Így ma már az orosz hadvezetőség is beismeri, hogy a kozákintézmény túléltte magát.

Mindazonáltal szükségképen fenntartották, mert a dinastia a kozákokat a trón legmegbízhatóbb támaszának tartja és mert 100.000 lovaskozáknak rendes lovassággal való pótlása kolosszális pénzösszegeket emésztene fel.

Az 1904—5. évi orosz-japán háboruban a kozákok a hozzájuk fűzött várakozásoknak nem feleltek meg. Ezért alig hisszük, hogy a mostani háboruban nagyobb lovasfeladatokra önállóan alkalmaztatnának, hanem úgy véljük, majd inkább a gyaloghadosztályokhoz beosztva, az összekötő és küldöncszolgatokban alkalmaztatnak, hogy ezáltal a rendes lovasság a mellékfeladatoktól mentesüljön és csak a nagy célok elérésére alkalmaztassék.

A kozákok harcmodora az u. n. „lává”. Kisebb-nagyobb csoportokra feloszolva körülrajozni, nyugtalanítani és törbe csalni az ellenséget. Meg van azonban ennek is az ellenszere: a hidegvér és nyugalom, az erő együtttartása, az eredeti szándék következetes végrehajtása és a ... géppuska. A kozák nem rettegett ellenség többé.

Hirdetés.

A közönség közreműködése a vasutak biztosításánál.

A hadvezetőség különös meglepéssel észlelte, hogy a közönség a katonai szempontból szükséges rendelkezések végrehajtásánál az egész monarchiában sikerrel közreműködött. A hazaszeretetlenek ez az általános örvendetes megnyilatkozása a hadvezetőséget arra készíti, hogy a közönséget felkérje, hogy a vasutvonalak elleni merényletek megakadályozása céljából pályaudvarokon és az utazásközben egymást figyeljék és a gyanusan viselkedő személyekre vagy a hatóságot, vagy a vonatszemélyzet figyelmét hívják fel. Különösen vonatkozik ez azon személyekre, akik utazás közben alagutak, hidak, utvezetékek és más műépítmények közelében a kocsiblakoknál tartózkodva, bombák dobásával rombolásokat eszközölhetnek. Cs. és kir. központi szállítási vezetés.

Az előléptetések.

A cs. és kir. hadsereg és a m. kir. honvédség augusztus 9-én kelt Rendeleti Közlönyei hozták azon előléptetéseket, melyeket Ő Felsége az egész fegyveres erő általános mozgósítása alkalmából elrendelni méltóztatott. Helyszüke miatt le kellett mondanunk arról, hogy a nagy tömegben előléptetett tisztek neveit közreadjuk. Névjegyzékük azonban tisztelt olvasóink rendelkezésére áll és idevonatkozó kérdésekre bárkinek szívesen adunk felvilágosításokat.

Hány tölteny kell a háboruban?

Ütközetben sokszor attól függ a siker, van-e elegendő lövészerünk és gondoskodtunk-e az eltüzelt töltenyek pótlásáról.

A gyalogság és lovasság ismétlő-fegyvereivel percenként 10—12 lövést lehet tenni; géppuskák 300—500 lövést, gyorstüzelő ágyuk 25 lövést tehetnek ugyanezen idő alatt. Kívánatos tehát, hogy sok lövészerünk legyen és a fegyverek lövőgyorsaságát célszerűen használhassuk ki. Érdekes támpontokat nyújtanak minderre az alábbi összegyűjtött adatok:

I. A gyalogságnál:

Az 1866. évi hadjáratban, — ahol mi még előtöltő puskával harcoltunk, katonáink átlag 22, a poroszok 11 töltenyt löttek el fejenként a háboru egész tartama alatt.

1870/71-ben a német-francia háboruban már mindkét fél hátultöltő fegyverrel volt ellátva. Ebben a háboruban az első bajor hadtest átlag 44, a szász hadtest 58 töltenyt tüzelt el az egész hadjárat alatt. Egyes századok egész töltenykészletüket, sőt fejenként 200 töltenyt is eltüzelttek. Ilyen körülmények között természetesen gyakran állott be lőszerhiány.

Az 1877/78-iki orosz-török háboru alatt átlag 33 elhasznált tölteny jut egy emberre. Ebben a hadjáratban is előfordult, hogy egyes századok átlag 150 töltenyt is ellöttek. (Az aisar-i és a karabasszukó-i ütközetekben.) Az 1877 július hó 20-án és 30-án lefolyt plevna ütközetben az oroszok egész haditáskájuk lövészerüket ellöttek, a törökök pedig átlag fejenként 300 lövést tettek; voltak azonban egvesek, akik 1000 darabot is ellöttek.

Az 1878. évi boszniai hadjáratban egyes ütközetekben a legénység két óra alatt az egész lövészerkészletét ellötte mint például a doboji ütközetben a 8-ig gyalogezredben két órai harc alatt a haditáska lövészerét ellötte.

A bolgár-szerb háboruban (1885-ben) oly vehemens és mégis céltalan tüzharc volt, hogy a szerb gyalogság végül fejenként csak 9 töltennyel rendelkezett. A szerbeknél különben ebben a háboruban oly hiányos volt a lövésbeni kiképzés és a tüzfegyelem, hogy 3—4 ezred töltenyt löttek ki, míg egy embert harcképtelenné tettek.

A délafrikai háboruban is ez a jeleség mutatkozott, itt átlag 400 lövést tettek, míg egy ember harcképtelen lett. **1891-ben a chili-i háboruban** egy

kongregációbeli csapatok 30 perc alatt átlag 120—200 töltényt tüzeltek el.

Az 1904/5-iki orosz-japán háboruban az orosz legénység fejenként 120 töltényt vitt magával, míg a lövészeres kocsik további 90 töltényt szállítottak. A töltényfogyasztás itt is nagy volt. Liaojangnál 1904. augusztus 30-án a 36-ik és 34. ezred fejenként 160 töltényt lőtt el, ugyanitt hat csatanapon a 138. ezred fejenként 31, a 139. ezred pedig 30 töltényt lőtt el, szeptember hó 1-én a 138. ezred 59 töltényt tüzelte el fejenként. Október 13-ikától 18-ig a 139. ezred Liusiupunál 110 töltényt tüzelte el fejenként. A legnagyobb számot a 122. ezred érte el, melynek legénysége Mukdennél 10 nap alatt fejenként 450 töltényt lőtt el.

Ezen számokkal szemben a japán gyalogság legénységének 120 tölténye volt, a lövészeres kocsi pedig 16.000 töltényt szállított századonként. Ha a legénység a hátiböröndöt letette, akkor egy zsákalaku tömlőt vitt magával, melyben három napi élelmet és 200—250 töltényt vihettek. A Jalu melletti harcnál 70 töltényt lőttek el fejenként a japán gyalogosok, míg Kiudzsau-nál átlag 85, a IV-ik hadosztály pedig 143 töltényt lőtt ki.

II. A tüzéségi adataink a következők:

1813-ban a három napos lipcei csatában a franciák ütegenként 250 lövést tettek.

1866-ban Nachor-nál 66, Königrätz-nél 70 lövést ejtettek az ágyuk.

Az 1870/71-iki hadjáratban a németek lövegenként összesen 300 töltényt fogyasztottak el, melyből Gravelotte-nál 67, Szedán-nál 56, Wört-nél 43 lövést tettek átlag lövegenként.

Ilyen fogyasztás mellett természetesen lövészerhiány állott be, úgy, hogy például Wionville-nél csak másnap tudták a hiányt részben pótolni.

Az 1904/5. orosz-japán háboruban a japánok a Jalu melletti harcoknál 140—200 lövést tettek ütegenként Liutsou-nál 172 löveget lőttek ki az ütegek, holott lőszerkészletük mindössze 198 darab volt. A III-ik hadosztály ütegei átlag 206 töltényt lőttek el.

Az oroszok a háboru kezdetén azonban érezten voltak, hogy ütegenként átlag 200 töltény elegendő lesz a háboru tartamára és ilyen alapon szerelték is fel csapatukat. A háboru folyamán azonban kitudódott, hogy ezen készlet csekély, miért is kénytelen volt a hadvezetés a felszerelést 1000 darabra kikészíteni, de még ez sem volt elegendő, mert pl. Wafangon mellett egyes ütegek 400—830 töltényt lőttek ki. Muk-

dennél egy üteg 9 napi harcban átlag lövegenként 1395 lövést tett, úgy, hogy átlag naponta 155 löveget használt el egy-egy üteg.

Természetes és magától értetődő dolog tehát, hogy ezen hadjáratokban szerzett tapasztalatok alapján minden állam igyekszik a csapatokat legalább az első vonalban annyi lövészerrel ellátni, amennyi a legutóbbi hadjáratokban átlagosan elfogyott.

Napoleon Oroszországban.

I. Felvonulás és erőcsoportosítás.

a) Oroszország legyőzése céljából Napoleon 1811. év végén és 1812. elején mintegy 450.000 főnyi „nagy” hadsereget állított talpra. Ezen sereg felvonulása 1812. év június kezdetéig a Visztula mentén három közép- és két szárnycsoportban ment végbe és pedig (l. első vázlat.):

Balszárny csoport: 10 hadtest Macdonald, 30.000 ember Königsbergnél;

Bal középcsoport: Napoleon császár összesen mintegy 220.000 ember Thorn-Danzignál;

Középcsoport: Jenő alkirály 80.000 ember Plocknál;

Jobb középcsoport: Jeromos király 80.000 ember Varsó—Pulavv között;

Jobb szárnycsoport: Osztrák segélyhad (34.000) Schwarzenberg herceg alatt Lembergél.

b) Az oroszok, mielőtt a háboru elkerülhetetlennek látszott, Törökországgal békét kötöttek, Angliával és Svédországgal pedig szövetségre léptek. Az angolok Spanyolországban kötöttek le francia erőket, Svédország azonban nem vett tevékeny részt a háboruban. Június elejéig az oroszok a nyugati

határ mentén három csoportban mintegy 210.000 embert vonultattak fel. És pedig:

1-ső nyugati hadsereg: Barclay de Tolly mintegy 120.000 embert Wilna körül;

2-ik nyugati hadsereg: Bagration herceg alatt mintegy 40.000 ember Volkovicsknál;

3-ik nyugati hadsereg: Tormasov tábornok alatt 45.000 ember Lucknál.

Később rendelkezésre állott még Csi-csagovnak július elején Bukarestből elvonult serege mintegy 60.000 főnyi létszámmal.

II. A főseregek hadjárata.

a) *Napoleon előnyomulása Moszkváig.* (1. Vázlat.)

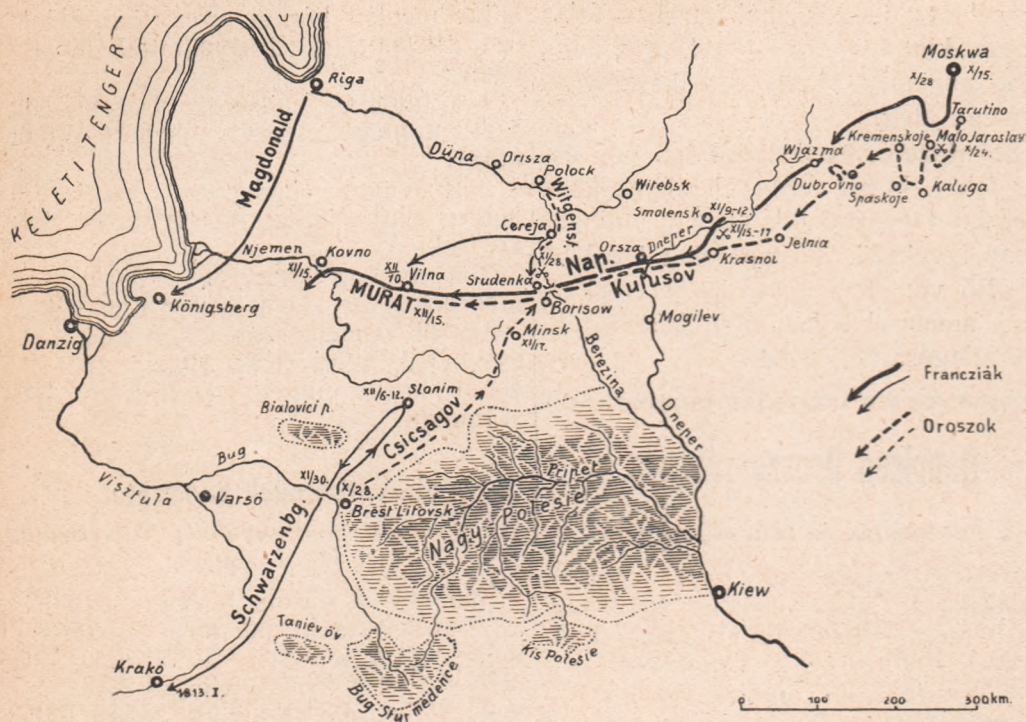
Napoleon a három középső csoporttal június 6-án kezdte meg az előnyomulást a Visztulától a Niemen felé, mely folyót a főerővel június 23-án érte el Jiovno-nál. A június 24-ére hajlító éjjel megkezdte a folyón való átkelést és főerejével azonnal Wilna felé nyomult előre, s 28-án a várost tényleg el is érte.

Az oroszok ellentállás kifejtése nélkül visszavonultak és pedig az 1-ső nyugati hadsereggel a megerősített drissa-i táborba, a 2-ikkal pedig Volkovicsknából Nikolajew felé.

Napoleon Wilna elérése után azonnal intézkedéseket tett, hogy a két orosz csoportot különválásában megtartsa. E célból Murat tábornokot három hadtesttel és a lovas tartalékkal Barclay ellen Drina felé, Davoust pedig egy hadtesttel Minsk felé küldötte, hogy Bagration-nak észak felé való elvonulását megakadályozza és hogy azt Davoust és Jeromos csoportja által, mely utóbbinak Bagrationt Grodno felől arcban kellett szorítani, leküzdesse. A gárdát, 4. és 6. hadtestet Napoleon

1. vázlat.

2. vázlat.

egyelőre Vilnánál még tartalék viszonyban tartotta vissza, a 7. hadtestet (Reynier) pedig Schwarzenberg rendelkezésére bocsátotta.

Bagration július elején Jeromos támadása elől, hogy az 1-ső hadsereggel egyesüljön, észak felé tért ki Wolkovszkából. Nikolajewbe érve azonban Davoust-t már Wiszniew-nél maga előtt találta és így kénytelen volt Nierwicz felé kitérni. Másodizben július közepén Bobrinsk-ből Mogilev-en át akart Barclayhoz csatlakozni. Davoust azonban, ki időközben Igumen-nél Jeromossal egyesült, Mogilesben megelőzte és július 23-án a saltanowkai csatában meg is verte ugyan, de csapatainak kimerülése miatt nem tudta azonnal tovább üldözni, s ilyenformán sikerült Bagrationnak a Drissából Szmolenszken át visszavonuló főerőt utóbbi helyen augusztus 2-án nagy kerülővel utólréni.

Murat időközben Barclayt Drissáig követte, a Vilnánál állott tartalékcsoport pedig Glubokoje-n Barclay déli oldalába irányított. Barclay azonban csak július 9-étől 13-ikáig maradt Drissában, azután Wittgensteint egy hadtesttel Polock-nál visszahagyva, visszavonulását Porjecén át Smolenszke folytatta, hol augusztus 2-án Bagrationnal egyesült.

Ilyenformán Napoleonnak mégsem sikerült az oroszok két csoportját egymástól továbbra is távoltartani. A majdnem két hónapi (június 6—július 29.) előnyomulás Napoleon seregét annyira kifárasztotta, hogy a szükséges pihenő, az erősítések előrevonása és a hadtápvonal berendezése miatt az előnyomulást egy időre be kellett szüntetni. Napoleon tehát két hadtestet Wittgensteinnel szemben Polock előtt visszahagyván, a főerővel Witebszknél laktáborba szállott s csak augusztus 12-én kezdte meg az előnyomulást Szmolenszk felé, ahol augusztus 18-án a szmolenszki csatára került a dolog, mely azonban döntés nélkül végződött,

miután Barclay azt be nem várva, a moszkvai műttra visszavonult.

Napoleon nyomon követte az oroszokat.

Augusztus végén Kutusov vette át a főparancsnokságot az oroszok felett, a ki szeptember 7-dikén Borodínónál fogadta el a csatát, de megerőltetésén, Moszkvát át Tarutinó felé folytatta a visszavonulást, ahová október hó 1-én érkezett meg.

Napoleon szeptember 15-én megszállotta Moszkvát, azután laktáborba szállt. Egyidejűleg alkudozásokat kezdett az oroszokkal a hadjárat befejezése érdekében. Ezeknek eredménytelensége és azon körülmény, hogy nagyon megviselt seregének helyreállítása Moszkvában lehetetlennek látszott, arra bírta a császárt, hogy a visszavonulást elrendelje.

b) Napoleon visszavonulása Moszkvából. (2. vázlat.)

Hogy seregét egy kevésbé kiszírozott területen vezesse vissza, mindekelőtt Kaluga gazdag vidékét akarta elérni és a visszavonulást onnan a „régit” műton Jel'nán át Szmolenszk felé végrehajtani. E célból Moszkvából október 15-én Malo-Jaroslavec felé indult el. Itt Kutusov október 24-én utját állta, miből azonban csak az előcsapatok között került harcra a dolog. Napoleon nem akarta főerejét latba vetni, inkább feladta a Kalugán át való visszavonulás tervét és Vereján át Mozsaiszka-ra húzódott vissza. Innen október 28-án kezdte meg a visszavonulást Szmolenszk felé. Kutusov Spaskoje Kremenszkoje, Dubrovno, Jel'nán át üldözte őt.

Az oroszok azon kísérlete, hogy a visszavonulást Vjarma elleni előtörés által zavarják, ugyan nem sikerült, mégis az élelem teljes hiánya, a nagy hideg, hó és a visszavonulás folytonos zavarása a kozákok által nem csak je-

lentékeny veszteséget okozott a franciáknak emberben és lóban, hanem a legrövidebb idő alatt a rendet, fegyelmet és harcászati köteleket is majdnem teljesen felbomlasztotta.

Már csak 70,000 fővel és néhány száz lóval, de vonat és lovasság nélkül ért a császár november 9-ikén Szmolenszke és midőn itt az északi oldalhadak balesetéről, valamint Witebsk elvesztéséről értesült, elhatározta, hogy visszavonulását Minsk-en át hajtja végre a Visztula felé. Ehhez képest Szmolenszkból november 12-én indult el; seregoszlopa végének Krasznoinál november 15, 16. és 17-én már harc árán kellett a visszavonulást biztosítani.

November 27-én a Berezina menti Boriszovba érve, már Csicsagovra és Wittgensteinra talált, míg Kutusov közvetlenül követte őt. Jóllehet, ilyenformán három hadsereg által volt körülfogva, mely hadseregek mindegyike erősebb volt a francia seregnél, mégis sikerült Napoleonnak Studiankánál hidat veretni, az ellene intézett támadásokat visszautasítani és az átkelést, habár nagy veszteségek árán, — kieroszakolni. A „nagy” hadsereg romjainak ezen utolsó fegyverténye új babérokat szerzett Napoleonnak.

A további visszavonulás a sereget majdnem teljesen elbomlasztotta és annak csupán roncsai érték el december 10-én Vilnát. Murat, ki a Franciaországba előresiető császártól a parancsnokságot átvette, már csak 5000 embert, köztük 3000 tisztet vezetett a „nagy sereg” roncsai gyanánt Kovnonál a Niemen-en át.

Az oroszok csak lassan követték a franciákat. Az üldözést majdnem kizárólag csak kozák hadak fogatosították. Az orosz sereg december közepén már csak mintegy 40,000 fővel érkezett a Niemenhez.

III. A déli oldalak hadjárata.

1. Az osztrák segélyhadtest szervezése és felszerelése 1812-ben.

Schwarzenbergnek mintegy 34,000 főből (közte 7000 lovas, 60 löveg) álló hadteste két hadosztályra (egy-egy hadosztály két dandárra, egy dandár két ezredre, egy ezred három zászló-

3. vázlat.

aljra, s egy zászlóali hat századra) tagozódott.

Az ezredvonat (már csapatvonat) könnyű kincstári és országos járművekből, részben málhás állatokból állott, az élelmező intézetek vonata könnyű országos járművekből volt összeállítva. Minden zászlóali vonata öt könnyű járműből és négy málhás állatból állott. Minden tisztnek megvolt még a málhás állatja, törzstisztnak a málhakocsija. A csapat nyolc napi élelmet vitt magával. Ennek pótlása a hadtestnek tizenkét napi utánszállítási raktáraiból történt. A hadműveletek megkezdésekor a raktárak a 12 napi készlet helyett 20 napival szereltettek fel s így összesen 28 napi élelmi készlet volt a hadtestnél. Ezen készlet fogyasztásának azonban csak orosz területen kellett volna megkezdődnie. Az orosz határig (Bug) az élelmezésnek vásárlás útján kellett volna történni.

A ruházat és felszerelés részben hiányos volt. Nem minden embernek volt köpenyege, tartaléklábbeli és sátorfelszerelés pedig egyáltalában hiányzott.

2. Schwarzenberg előnyomulása a „nagy hadsereg” felé. (1. és 3. vázlat.)

Schwarzenberg egyrészt, hogy a „nagy hadsereg”-hez közeledjék, másrészt, hogy annak jobboldalát biztosítsa. Lembergől június 10-én indult el és Lublinon, Siedlec-en át előnyomulva, július 1-én a Bug melletti Drogicinnél az orosz határhoz érkezett. Innen kelet felé fordulva, július 13-áig Pruzanyra nyomult elő.

A Bug felé való előnyomulás alatt a Jozefow-on át egy mellékuton irányított vonat a homokos és agyagos utakon nagyon visszamaradt, amit a vonatnál beszállított fegyelméletlen legénység felhasználva, a készletek nagy részét részben elfogyasztotta, részben ellopodta, az országos fuvarok némelyike pedig a járműveken lévő készlettel együtt megszökött. A vásárlás útján való élelmezés sem működött s így a csapatok nyolc napi készletéhez is hozzá kellett nyulni.

Igy aztán a hadtest 20 napi élelem helyett csak igen kevés készlettel érkezett Drogicinbe.

A további előnyomulás alatt (t. i. Drogicinből—Pruzányig) sok nehézséget okozott az élelmezés, mert az orosz lakosság a készleteket elpusztította vagy elásta, a malmokat szétrombolta, marháját pedig az erdőkbe elhajtotta. Csak Pruzányban javultak a viszonyok, ahol sikerült egy telt orosz élelmezési raktárt és nagyobb pénzüsszeget elfogni.

3. Schwarzenberg hadműveletei Tormassov ellen. (3. vázlat.)

Pruzányból Schwarzenbergnek Slo-nim—Minsk-en át a nagy hadsereghez kellett volna bevonulni s a jobboldal biztosítását a VII. (Reynier) hadtestnek kellett volna ellátni. Utóbbi azon nap, melyen Schwartzberg Pruzányhoz érkezett (VII/13) már Kleck-ben volt. Reynier tehát a jobboldal biztosítását

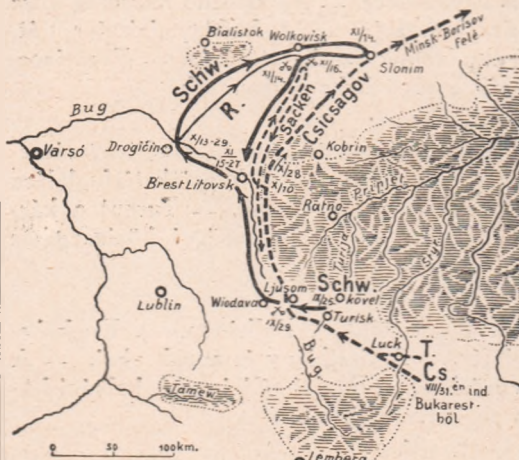
Tormassovval szemben átveendő Kleck-ről Kobrinra vonult. Schwarzenberg pedig megkezdte a nagy hadsereghez való előnyomulását s július 30-án Nierwiét érte el.

Tormassov időközben július közepén Luckból Ratnó-n át előnyomulva, július 27-én Kobrinnál összeütközik Reynierrel és azt megveri. Schwarzenberg Reynier vereségének hírére azonnal visszafordul Niervierből annak támogatására és Slovirunál vele egyesülve. Tormassov-ot a gródecnoi ütközetben augusztus 12-én megveri és Kobrin-Kowel-en át üldözve, a Stvr mögé szorítja vissza.

Schwarzenberg hadműveletei Tormassov ellen. (3. vázlat.)

Ezen üldözés közben a hadtest augusztus 13-án Kobrinnál a Polesie mocsaras, erdős területére lépett s ettől kezdve a legnagyobb nehézségekkel és nélkülözésekkel kellett küzdenie.

A Kobrintól délre vivott utóvéd harcoknál a csapatok már térdig és csipőig gázoltak az iszapban és sárban. A nyári esőzések folytán a többnyire homok és

4. vázlat.

földtöltésen vezető utak feneketlenek voltak, az ut mentén lévő mocsaras erdők pedig egészen járhatatlanok. A közlekedési vonalak tehát szorosokat képeztek, könnyen elzárhatók voltak, amit az orosz utóvéd minden alkalommal fel is használt.

Az orosz utóvéd folytonos állásfoglalása arra kényszerítette Schwarzenberget, hogy a főerővel Devin-től mellékutakon Mokranj—Tur—Wyzwa felé kiterjen, a fővonalon csak egy különítmény maradt; Reynier még nagyobb kerülőt tett Szackon át Lyuboml-ra. Ezek a mellékutak valóságos iszaptengeren vezettek keresztül. A gyalogság combig meztelenül járt; a lovasoknak csak a legnagyobb erőfeszítéssel sikerült előrejutnia; tüzérség és vonat teljesen lemaradt. Néha órákba került, míg 1000 lépésre előrejutni sikerült. Csak itt-ott akadt egy kisebb homokos, vagy erdős sziget, melynek lakói a legnyomorultabb kunyhókban tengődtek. A csapatok ennek folytán táboroztak. A táborozás sátorfelszerelés hiányában annál kevésbé nyújtotta a csapatoknak a legszükségesebb pihenőt, mert víz nem volt s a rovarok milliárdjainak csipései az éjjeli nyugalmat lehe-

tellené tették. Egyes emberek feje a csipések következtében a felismerhetetlenségig feldagadt. Augusztus 23-án éjjel farkasok jöttek egy lovasdandár táborának közelébe és az ijedség folytán megvadult lovak összefogdosása napokba került.

Az utánszállítás Kobrintól nem működött; egyetlen élelmezési jármű sem érkezett be; harácsolásról szó sem lehetett, miután a lakosok maguk is gombával meggyökérrel táplálkoztak, mindössze némi szénakészlet és vágómarha volt található.

Az orosz utóvéd a megkerülést hírvéve, Ratnón át visszavonult s csak Wyzawánál vett újból állást, amit az osztrákok kénytelenek voltak aug. 25-én feneketlen mocsáron át megkerülni. Augusztus 29-én érte el Schwarzenberg Kowel-t, Reynier Turijskot, a tüzérség és vonat azonban még messze hátul volt s előbbi csak szeptember 3-án érkezett be a legnyomorúságosabb állapotban. Körülbelül 50 ember veszett az előnyomulás alatt a feneketlen sárba.

Tormassov a Stvr mögé érve erősbítéseket vont magához és ott kedvező állásban megállapodott. Schwarzenberg, hogy nagyon megviselt hadtestét rendbe hozza s egyébként sem érezvén magát elég erősnek az üldözés folytatására, Kowel környékén szintén megállapodott és laktáborokba szállt. Ezen állásban maradt mindkét fél augusztus 29-től szeptember 24-ig.

4. Schwarzenberg hadműveletei Csicsagow és Sacken ellen. (4. vázlat.)

Csicsagow Bukarestből július 31-én elindulva, szeptember 21-ikén érkezik a Stvr mögé és ott Tormassov-val egyesül. Most már mintegy 70 ezer főnyi seregével szeptember 22-én kezdi meg a támadást Schwarzenberg ellen. Utóbbi a tuleróvel szemben 28-ikáig Luboral-nál egyesíti erejét, de ott 22-én megtámadtatván előbb Brest-Lievszkre, onnan pedig, hogy Csicsagovnak a főeregek felé való előnyomulását egy oldalállásból fenyegetse s hogy együttal Varsót is fedezze — Drogicin-ba vonult (X/13), ahol 5000 főnyi erősítést vont magához.

Ezen visszavonulás alatt még mindig meglátszott a csapatokon, hogy a nyári hadjárat fáradalmait nem pihenték ki. Különösen a ruházat volt nagyon hiányos. Sokan október eleje óta meztelenül jártak, több mint 1000 embernek nem volt köpenyege. Sokan a vágómarha bőréből készítették maguknak bocskorokat, mások báránybőrből haskötőket és sapkákat.

Csicsagow október 10-én érkezett Brest Liteoskbe s több mint két hétig ott maradt. Október 28-án azonban újból megkezdte előnyomulását Minsk felé s csak Sackent hagyta vissza 30,000 emberrel Schwarzenberg ellenében. A mint utóbbi Csicsagow elvonulását megtudja, azonnal megkezdte az utánnymulást főerejével Wolkovisk-on át Slo-nim felé. Reynier hadtestével pedig ezen vonaltól délre. Schwarzenberg

november 14-én ér Slonimba. Reynier Sacken ellen Wolkovisktól délre meghagyatott. Itt Sacken 14-én megtámadja és megveri. Reynier segítséget kér Schwarzenbergtól, ki Slonimból tényleg vissza is fordul és Wolkovisktól délre Isabielin-nél Sackent oldalba és hátban megtámadva, döntőleg megveri. Sacken megállás nélkül vonult vissza Kowel-Luboml-ig az osztrákok által Brest-Litevskig üldözve. Schwarzenberg, hogy csapatiát, (mely október 29-e óta folytonos mozgásban volt), pihentesse, Brest-Litevsk környékén laktáborba szállt. Alig három napi pihenő után azonban sürgős felszólítás folytán újból megkezdte az előnyomulást Minsk felé (november 30-án), hogy Napoleon visszavonulását fedezze. December 6-án Slonimba érve azonban megtudja a „nagy“ hadsereg felbomlását és így ő is visszafordul és 1813 február elejéig Krakóba vonul vissza.

A hadjárat ezen időszakában beállott a téli fagy, mely 25—30 fok C-ra sülyedt. Most könnyebb volt a mozgás, de a csapatok a hiányos öltözék miatt nem tudtak védekezni a hideg ellen, és az el-fagyás ellen. A fegyelem annyira meglazult, hogy a legerősebb büntetéseket kellett alkalmazni. — A hideghez járult az éhség és e kettő alatt szörnyen szenvedtek a csapatok. A segélyforrások semmit sem nyújtottak; hus kivételével semmiféle élelmiszer sem volt található, kenyér állandóan hiányzott, só, bor és dohány is csak elenyésző kis mennyiségben volt található.

A délvidékről való Reynier hadtest egy hónap alatt állományának kétharmadát, — Schwarzenberg hadteste pedig november 2-ától 10-ig, tehát nyolc nap alatt 6000 embert veszített a nagy hideg következtében.

1812 óta a viszonyok nagyon keveset változtak. A lakosság talán valamivel sűrűbb s így a segélyforrások némileg többet fognak nyújtani. A talaj, az út és az időjárás viszonyokban, tehát az állandó földrajzi tényezőkben azonban változás nem állott be. Egy jövőendő orosz hadjárat esetén tehát hasonló nehézségekre kell számítanunk.

Ujhelyi Péter.

A szerkesztésért és kiadásért
Dr. SZILAGYI LAJOS FELELŐS.

A lapot a „Külügy-Hadügy“ lapvállalat
r.-t. adja ki.

Merkantil-nyomda (Havas és Lehner) VIII.,
Német-utca 27.

MERKANTIL NYOMDA

HAVAS ÉS LEHNER

BUDAPEST VIII., NÉMET-UTCA 27. SZ.

TELEFON-SZÁM: JÓZSEF II-83.

A Külügy-Hadügy

eddig megjelent számaik 30 fillér postabélyeg beküldése ellenében példányonként is megküldi a kiadóhivatal. Az egyes számok a következő érdekes cikkeket tartalmazzák:

1. szám:

Sohasem érdeklődtek . . . — Az abbáziai találkozó és Magyarország keleti érdekei. — Hadügy és népszerűség. — Hadseregünk és a polgári társadalom. — Az ideai fegyvergyakorlatok. — Az északamerikai Egyesült Államok és Mexikó stb.

2. szám:

Fehérvár †. — Solferino. — A külügyminiszter beszámolója. — A hadügyminiszter exozéja. — A háború előkészítése stb.

3. szám:

A hármasszövetség katonai értéke. — Az ideai hadsereggyakorlatok. A katonai kérdések törvényhozásunkban. — Gyalogságunk fegyverzetének felújítása. — Sok szomszéd, sok baj. — A vérmező ügye, stb.

4. szám:

Erdély megerősítése. — A külügyminiszter és a parlamenti ellenőrzés. — A monarchia pénzügyi hadkészültsége, mozgósítása és hadviselése. — Az állandó hadsereg kora újra visszatér. — A hadügyminiszter átirata lapunk szerkesztőjéhez. — Franciaország a jövő háborújában, stb.

5. szám:

Több határozottságot. — Haditengerészetünk fejlesztése. — A franciák térfoglalása Marokkóban. — Mexikó. — Turaut a kárpátokban. — A katonai közgazgatás reformja, stb.

6. szám:

Diplomáciánk a Balkánon. — Konkolyhíntés. — A tiszthiány és annak okai. — A Vöröskereszt Egylet céljai. — A balkáni háború borzalmai, stb.

7. szám:

A Vöröskereszt és a haderő. — Bosznia-Hercegovina és a delegációk. — Kémkedés — Ausztria-Magyarország feldarabolása, stb.

8. szám:

Delegáció után. — Kézi gránátok. — Az önkéntes betegápolás. — Új állások betöltése a hadbírósnál, stb.

9. szám:

A Durazzo körüli harcok. — Tartalékos tisztek ténylegesítése. — A hármasszövetség és a triple entente katonái. — A hadügyminiszter szikratáviró állomása. — Az irodákban alkalmazott tisztek. — Az új katonai bünvádi perrendtartásról stb.

10. szám:

Szögyén-Marich László gróf. — Oroszország — feldarabolása. — A honvédek fegyvergyakorlatai. — A hadtest tiszti iskolákról. — Nem lesznek többé tisztpilóták stb.

11. szám:

Ferencz Ferdinánd †. — Ferencz Ferdinánd mint katona. — A balkáni maffia. — A román-bolgár Dunahíd. — Katonai tanácskozás Bécsben, stb.

12. szám:

Riadó. — Frigyes főherceg katonai alkalmazása. — A Földközi tengeri kérdés. — A trónöröklés rendje. — A trónörökös zászlója, stb.

13. szám:

A francia hadsereg belső bajai. — A hegyi tüzéség új ágyuja. — Enver basa kiáltványa. — Visszatekintés a concours-okra, stb.

14. szám:

Útott az óra! — Jelenetek a sorozóbizottság előtt. — A hadi kölcsönpenztárak. — Európa a monarchia mellett. — A szerb hadsereg. — Szerb szökevények egy magyar városban, stb.

15. szám:

Bizonyítékok Szerbia ellen. Ehhez a következő mellékletek: Szerb sajtóhangok. — A „Narodna odbrana“ c. közlönyből. — A kragujevaci Silmi Dusan Sokol egyesület 1912. és 1913. évi jelentéséből. — A szerb hivatalos lap a Narodna odbrana szolgálatában. — Krstanovic Trifko vallomása a Narodna adbranáról. — Jaglicic Jovo és társai kémkedési büntügyének aktáiból. — A Narodna odbranáról beérkezett kémjelentésekből. — Kivonat Princip Gavrilo és társai orgyilkossági büntügyének aktáiból. — A szerb sajtó a merényletről. — A Narodna odbrana nisi helyi választmánya a merényletről stb.

16. szám:

Belgrád. — Szerbia fegyveres ereje. — Szerbia fegyveres ereje. — A szerb határ. — Nándorfehérvár multja. — A trónörökös katonáinkhoz. — Szerbia földrajzából — A felderítés a szerb hadseregnél stb.

A napokban megjelent:

HANTOS ELEMÉR

orsz. képv.

A monarchia pénzügyi harc- készültsége, mozgósítása és hadviselése

c. munkája, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia idej nagygyűlése a Lévy díjjal jutalmazott.

A jelenlegi viszonyok között alig képzelhető munka, amely nagyobb érdeklődésre tarthat számot, mint Hantos műve, amely a katonai mozgósítás és hadviselés összes gazdasági és pénzügyi kísérő jelenségeit tárgyalja és kimutatja, hogy a monarchia nemcsak katonailag, hanem pénzügyileg is teljesen felkészülve néz elébe a háborús bonyodalmaknak.

A könyvet, melyből egy-két mutatócikk már közöltünk a Magyar Tudományos Akadémia adta ki.

◆◆◆ Ára 3 korona. ◆◆◆